1893 - 1963
70-ий РІК ВИДАННЯ
І СЛУЖБИ СВОЄМУ
НАРОДОВІ ТА ПРАВДІ

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ:
"SVOBODA", 81-83 GRAND ST.
JERSEY CITY 3, N. J.
HEnderson 4-0237
HEnderson 4-0807
УНСоюз: HEnderson 5-8740
Тел.: з Ню Йорку:
BArcly 7-4125
УНСоюз: BArcly 7-5337

РІК LXX. Ч. 19. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, СЕРЕДА, 30-го СІЧНЯ 1963 6 ЦЕНТІВ — 6 CENTS JERSEY CITY and NEW YORK, WEDNESDAY, JANUARY 30, 1963 No. 19. VOL. LXX.

КОНҐРЕС ПЛЯНУЄ КОРОТКУ ВІДПУСТКУ

Вашингтон. — Конґрес вже працює три тижні і в цих перших днях уконституувалися конґресові комісії й підкомісії, які мають полагоджувати внесені до Конґресу законопроєкти. Демократичний віп в Палаті Репрезентантів конґресмен Гейл Боґґс — запроєктував 28-го січня, щоб тиждень, який зачинається 11-го лютого був вільним від праці. В тому тижні у вівторок 12-го лютого припадає День Лінкольна і численні члени Конґресу братимуть участь в тих святкуваннях, які відбуватимуться в різних місцевостях цієї країни. Досі в обидвох Палатах ще не почали праці над законопроєктами. В Сенаті йде боротьба за зміну реґуляміну, бо ліберальні члени хочуть змінити спосіб нарад таким способом, щоб мала група сенаторів не могла вести обструкції (філібастеру), виголошуючи довгі промови. Палата Репрезентантів викінчує організацію Комісій, і вже почалися переслухання в справі податкової програми уряду. 28-го січня зізнавав в цій справі голова економічних дорадників Президента Волтер В. Геллер, який обороняв законопроєкт президента Кеннеді в справі зменшення прибуткових податків і змін податкової системи. Геллер сказав, що розвій економіки ЗДА залежатиме від того, чи Конґрес ухвалить предложену урядом податкову програму. Він заявив, що в першому році не належить сподіватися зменшення числа безробітних, бо наслідки податкових законів дадуться заобсербувати аж після одного року. Геллер закликав Конґрес, щоб ще в цьому році ухвалив закон про зменшення податків і про реформу податкової системи, щоб скріпити економіку тим способом, що широкі кола громадян дістануть можливість більше купувати товарів, а власники корпорацій зможуть інвестувати більше капіталу та давати працю більшому числу робітників. Гадають, що і сам Президент ще раз підтримає свою податкову програму з нагоди симпозіюму в справі підкріплення економіки, який відбудеться 25-го лютого у Вашинґтоні, влаштований Товариством Американських Банкірів. Це буде добра нагода підтримати змагання уряду в податковій ділянці, бо від них залежить успіх всієї політики президента Кеннеді, який ще перед виборами за головний пункт своєї програми поставив був собі спричинити те, щоб „Америка йшла вперед". Геллер заявив, що треба, щоб економіка цієї країни розвивалася у швидшому темпі, як по 3% річно. Але представник республіканців відповів на те, що досі завжди відсоток росту економіки ЗДА не був більший від 3-ох, і проте, ця країна дійшла до своєї економічної могучости. Але Геллер заявив, що давніше не було тієї проблеми, яка виникає тепер у зв'язку з великим числом безробітних, яке виносить коло 4 мільйони, що становить понад 5% всіх робітних сил ЗДА. В політичних колах гадають, що Конґрес зможе ухвалити запропонований урядом податковий закон, головним чином в справі зменшення прибуткових податків. Але більшість політиків передбачає, що в цьому році важко буде ухвалити ту частину урядової податкової програми, яка має на цілі змінити структуру податкової системи таким способом, щоб державна скарбниця могла в найближчих роках дістати $3.5 більйона. Новий закон мав би загострити деякі податкові приписи, і внаслідок цього збільшилися б прибутки державної скарбниці. І так власники нафтових копалень і газових піль мали б річно платити більше податку на суму $300 000 000. Голова Палатньої Комісії Способів і Засобів конґресмен - демократ із Аркенсо Вілбур Міллс бажає, щоб обговорювати справу поменшення податків і реформи податкової системи в одному спільному законопроєкті, бо тоді є більша можливість, що Конґрес ухвалить урядові пропозиції. Президент Кеннеді в своїм податковім зверненні писав, що Конґрес повинен обговорювати спільно справу зменшення податків і реформи податкової системи, але на пресовій конференції того самого дня Президент не об'єднував обох проблем в одному законопроєкті.

У КОНҐРЕСІ ЗДА МИНУЛОГО ТИЖНЯ 76 ЗАКОНОДАВЦІВ ЗАБИРАЛИ ГОЛОС З НАГОДИ РОКОВИН ПРОГОЛОШЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НЕЗАЛЕЖНОСТИ

Вашингтон. — У Конґресових Протоколах з 22, 23, 24 і 25-го січня записано виступи 76 законодавців, сенаторів і конґресменів, які забирали голос з нагоди 45-их роковин проголошення незалежности Української Народної Республіки 22-го січня 1918-го року. В усіх цих заявах відмічується факт, що 22-го січня 1918-го року український нарід своєю волею і силою був встановив свою суверенну, ні від кого незалежну Українську Народну Республіку, що ця Українська Держава перша впала жертвою комуно - московського імперіялізму й аґресії, з фатальними наслідками для всього світу, та що український нарід й досі не припиняє боротьби за відновлення своєї незалежности, яка йому правно належиться та яка була б рішальним фактом для встановлення тривкого миру в світі. Крім заяв законодавців, обидві Палати Конґресу, Сенат і Палата Репрезентантів, відзначили роковини проголошення української незалежности також вступними молитвами, проведеними українськими священиками, за привернення волі українському та іншим поневоленим Москвою націям. Відповідні заяви законодавців з цієї нагоди продовжуються в Конґресі ЗДА також і цього тижня. Повний список законодавців, які склали на цю тему свої заяви, буде проголошений в англомовному „Українському Тижневику". УККомітет плянує опублікувати окремою брошурою повний текст усіх цих заяв.

Торговельна Палата ЗДА проти податкової програми Президента

Вашингтон. — Президент Торговельної Палати ЗДА Л. Племлі заявив на пресовій конференції, що податкова програма президента Кеннеді зменшити прибуткові податки та змінити структуру податкової системи не скріпить економіки ЗДА, як цього сподівається Президент із своїми економічними дорадниками. Племлі не є вдоволений із проєктів Президента тому, що в предложеній Конґресові програмі проєктується зменшити податки найбіднішим платникам податків, і замало узгляднюються великі корпорації, які не матимуть більшого зменшення податків, і тому не зможуть робити більших інвестицій на поширення продукції і на збільшення числа нових варстатів праці. Племлі твердить, що якщо Конґрес не змінить проєктів уряду в справі податку, то не буде росту економіки, як цього сподівається Президент. Палата проєктувала минулого року зменшити податки на $ 8.6 більйона, але на її думку треба б одночасно зменшити федеральний бюджет. Президент передбачає дефіцит в цьому фінансовому році, що скінчиться 30-го червня ц. р., в сумі $ 8.8 більйона, а в бюджеті 1964-го року дефіцит мав би винести аж $ 11.9 більйона. На думку Президента в дальших роках економіка ЗДА мала б зростати, але Торговельна Палата ЗДА не вірить в це. Для росту економіки треба зменшити податки корпораціям, щоб заохотити їх до інвестицій.

Діллон відповідає президентові Торговельної Палати в справі податків

Вашингтон. — Секретар скарбу Даґлес Діллон відповідає на критику податкової програми уряду і заявляє, що уряд таки зреалізує зменшення прибуткових податків великих корпорацій, і що Конґрес десь так коло 1-го червня ухвалить податкові програми в подрібній редакції, яку предложив уряд. Діллон заявляє, що минулого року Торговельна Палата проєктувала зменшити податки в такій майже висоті, як це запропонував цього року уряд. Діллон твердить, що уряд складає свою програму на довшу мету, і тому з такого становища треба на неї дивитися та її оцінювати. Урядову податкову програму критикував президент Торговельної Палати ЗДА Ледд Племлі. Голова Американської Федерації Праці Конґресу Індустрійних Організацій Джордж Міні заявляє, що зменшення федеральних видатків не скріпило б, тільки послабило б економіку ЗДА і збільшило б число безробітних.

Помер поет Роберт Фрост у віці 88 років

Бостон, Масс. — У вівторок вранці 29-го січня в бостонському шпиталі помер Роберт Фрост, славний американський поет, який народився 26-го березня 1875-го року. В шпиталі він перебував від 3-го грудня, де перебув успішну операцію, і часописи щокілька днів подавали вістку, що його стан здоров'я поправляється, але пізніше настали комбінації із серцем. Минулого року Конґрес ЗДА відзначив поета Фроста Медалею Заслуги. Роберт Фрост був учителем і професором працював як активний фармер. Писати почав в Англії, куди він виїхав був в 1912-му році і де перебував до 1915-го року. В своїх поемах змальовував життя і природу стейтів Нової Англії, бо його батьки проживали в Массачусетс.

ВІДГОМІН ЗАВЕДЕНИХ НАДІЙ

В американській пресі, як і на публічних форумах продовжуються тепер дебати і вияснення про десант військових з'єднань кубинських втікачів на Кубі в квітні 1961-го року, що закінчився тепер — викупом полонених повстанців з кастровської неволі. Мануель Пенабаз (на фото зліва), один з лідерів кубинських втікачів, заявив на пресовій конференції у Вашинґтоні, що командування кубинського десанту „вірило, що десант матиме прикриття з боку американської авіяції і фльоти". Президент Кеннеді зі свого боку ствердив, що така допомога ніколи не була плянована, бо вона була б рівнозначна з американською інвазією Куби.

Раск таврує приявність совєтського війська на Кубі

Вашингтон. — Державний секретар Дін Раск ствердив в минулу неділю 27-го ц. м. у телевізійному інтерв'ю, що на Кубі є стаціоновані чотири совєтські високоузброєні військові формації, приявність яких є „причиною до поважної журби". За американськими інформаціями, на Кубі є 17,000 — 18,000 совєтських вояків, в тому числі 4,500 військових техніків, які обслуговували ракети, що їх Хрущов нібито відкликав з Куби. „Маємо — заявив Раск — деякі натяки від Совєтського Союзу, що ті війська, чи радше частина тих військ буде відкликана у відповідному часі". Що треба розуміти під „відповідним часом" — державний секретар не сказав. Він додав, що в останніх тижнях видно було, що з-посеред совєтських військовиків на Кубі „дехто від'їхав". Раск пояснив, що ЗДА поставили на першу чергу відкликання Москвою її ракет з Куби, на другому місці стояла справа відкликання бомбовиків, а тепер актуальною є справа „совєтської приявности" на Кубі. Американці — заявив Раск — мають інформації, що большевики переводять на Кубі вишкіл кубинських пільотів на совєтських турбомоторових машинах типу МІҐ та що вони самі пільотують ті машини. Раск відмовився входити ближче в розгляд теперішньої західньоевропейської кризи, але признав, що теперішні наради міністрів у Брюсселі стосуються не тільки Спільного Господарського Ринку, а цілого „великого пляну" — про об'єднану Европу, її співпрацю з Америкою та взаємини атлянтійської спільноти народів з недорозвиненими економічно країнами.

Комуністи не скасують берлінського муру після мирового договору

Берлін. — Павль Вернер, новообраний член Політбюра німецької комуністичної партії заявив на одному, скликаному коміністами робітничому зібранні в Східньому Берліні, що коли прийде до підписання мирового договору з „двома Німеччинами", то всеодно Східня Німеччина не скасує ганебного внутрішньо-берлінського муру, що його Павль Вернер назвав делікатно „системою для забезпечення державних кордонів". Очевидно, Вернер не допускав іншої можливости мирового договору, як тільки підписання його або з „двома" Німеччинами, або тільки між СССР і Східньою Німеччиною. Хрущов під час свого перебування на 6-му конґресі комуністичної партії в Східньому Берліні свідомо вияминав порушення тієї справи та радше її тушував, як актуалізував. Східньо - німецькі комуністи натискали раніше на Хрущова, щоб той загострював цю справу, але тепер задовольнились тим, що Хрущов підтримав Вальтера Ульбріхта і його кліку та прославляв їх за здвигнення берлінського муру. Однако східні, як західні німці сподіваються, що в кожному мировому договорі обов'язковим пунктом буде привернення єдности Берліну — без муру.

Близько 350 смертних випадків в Европі внаслідку морозів

Лондон. Цьогорічні морози, які навіщували Західню Европу нільнома хвилями, потягли до кінця минулого тижня 337 смертних випадків. Тому, що на переломі минулого і цього тижня настали в різних країнах нові великі морози, получені інколи з сніговіями, те число напевне вже зросло. 112 осіб замерзли на смерть або померли внаслідку сніговій в одній Англії, 10 осіб в Юґославії, 40 осіб в Італії, 32 в Західній Німеччині, 30 в Еспанії, 22 в Греції, 21 в Голляндії, 18 в Бельгії, 7 в Туреччині, 6 в Австрії, 5 у Франції і 4 у Швеції. В Східній Німеччині вислано комуністичне військо і міліцію для очищування від снігу залізничних рейок. На шляху Маґдебурґ - Галле застрягли в снігу сотні авт. На Балтику загинув польський вантажний корабель „Каліш" містоти 2556 тонн. У швидкому потязі Мюнхен-Женева 400 пасажирів ждали кілька годин, поки наспіла льокомотива із сніговим плугом і не добула потягу з снігових мас. У Західньому Берліні впродовж одної доби було 239 автомобільних катастроф внаслідку сніговії й ожеледі. В Японії наприкінці минулого тижня згинуло внаслідку морозів 58 осіб. Багато жертв було внаслідку завалення дахів обтяжених масою снігу.

● **Чотири англомовні держави** ЗДА, Британія, Канада й Австралія порозумілись щодо висилання до Індії свого летунства для оборони індійських міст проти комуно - китайських летунських налетів. До цього часу в індійсько - китайських боях не вживано летунства, але загально припускають, що у випадку відновлення воєнних дій — Пейпінґ вишле проти Індії своє летунство, а Індія не має сильного летунства.

ФРАНЦІЯ НЕПОСТУПЛИВА СУПРОТИ БРИТАНІЇ

Брюсель. — Французький міністер закордонних справ Моріс Кув де Мурвіль прибув до Брюселю на вирішну конференцію у справі участи Британії у Спільному Господарському Ринку з дорученням від президента де Голя — не поступатись у неґативному становищі у відношенні до цієї справи. Кув де Мурвіль — твердять газети — має поставити конкретне внесення на перервання на необмежений час переговорів з Британією, що є рівнозначне з їх зірванням. Становище Західньої Німеччини, Італії, Голляндії, Бельгії і Люксембурґу — отже п'ятьох інших членів Спільного Господарського Ринку, є за прийняттям Британії до того західньо - европейського континентального союзу і вони підтримують компромісову ідею канцлера Аденауера, щоб переговори перервати тільки на один місяць, протягом якого так звана Екзекутивна Комісія Спільного Господарського Ринку переводила б підсумки дотеперішніх 16-тимісячних переговорів. Французький міністер спізнився поверх години на засідання міністрів отих шістьох членських країн того економічно - політичного союзу, бо передтим нараджувався тільки з представниками Західньої Німеччини, як теперішнього найближчого союзника Франції. Голляндський міністер закордонних справ Жозеф Люнс заявив журналістам перед входом на конференційну залю, що він „не має великої надії". Представники Британії з Едвардом Гітом у проводі не брали участи в конференції шістьох міністрів закордонних справ континентальної Західньої Европи, які мають вирішити засадниче питання, чи взагалі дальші переговори з Британією продовжуються, чи вони зірвані. Тому, що становище французького президента де Голя звернене насправді проти З'єдинених Держав, від яких він хоче „унезалежнити" Францію і всю Західню Европу, малі західньо - европейські країни і Західня Німеччина стурбовані, бо вся їхня оборонна стратеґія і політика оперті на приявності американських збройних сил в Західній Европі. Надзвичайно стурбована теж Британія, бо невдача її 16-тимісячних заходів дістатись до Спільного Господарського Ринку, як повноправний його член, грозить політичною кризою в Британії, упадком уряду Мекміллена та приходом до влади опозиційних соціялістів. Наради в Брюселі продовжуються і покищо не проголошено ніякого комунікату. Західня преса здогадується, що остаточно Західня Німеччина піддасться натискові збоку Франції і мовчки погодиться на виключення Британії із участи в Спільному Господарському Ринку. Зате становище німецької преси і настрої серед членів західньо - німецького парляменту не залишають ніякого сумніву, що Західня Німеччина буде проти загострення відносин із ЗДА на тлі митних бар'єр, що їх Франція хотіла б встановити для американського імпорту, та що Західня Німеччина буде рішуче проти всього, що грозило б відкликанням американських військ з Західньої Европи. За статутом Спільного Господарського Ринку всі його постанови мусять прийматись одноголосно, отже досить одного голосу Фрнції, щоб недопустити туди Британію.

Англійські соціялісти вимагають приспішення виборів в Англії

Лондон. — Жорж Бравн, найповажніший кандидат на наступника недавно померлого лідера соціялістичної Партії праці в Британії, Гю Гейтскелла, — за його життя його заступника, — заявив в минулу неділю на великому політичному бенкеті в Лондоні, що його партія домагається приспішення виборів до британського парляменту. За законом, вибори мусять відбутися найменше раз кожних п'ять років. Останні вибори відбулись в жовтні 1959 року,ото ж нормально нові вибори повинні б відбутись осінню майбутнього року. Проте термін виборів завжди залежний виключно від рішення кожночасного прем'єра.

СССР погрожує Японії у випадку відвідин атомових човнів ЗДА

Токіо. — Московське радіо передало „пересторогу" на адресу Японії, якщо вона дозволить, щоб до японських портів завітали з відвідинами американські підводні човни. ЗДА звернулись з відповідною пропозицією до японського уряду, запевнивши, що ті підводні човни не будуть узброєні атомовими ракетами „Поляріс". Совєтський уряд, промовчуючи ту сутню подробицю щодо ракет „Поляріс", погоджується, що такі відвідини, це, мовляв, не є проблемою тільки одної країни (Японії), а „дуже важлива проблема, яка заторкує інтереси народів Південної Азії і Далекого Сходу". Совєтська заява облудно покликається на недавню виміну листами між през. Кеннеді і Хрущовим. „Тепер від Японії приходить удар у часі, коли ми сподівалися, що може прийти злагідження у міжнародному напруженні". Московський комунікат висловлює „надію", що „розум візьме верх у керівних японських чинників". Водночас японські комуністи і різні їх попплентацькі кола розвели демагогічну кампанію в Японії проти таких відвідин американських атомово-підводних човнів, як ніби небезпечних для японського життя і як „провокацію" супроти Японії.

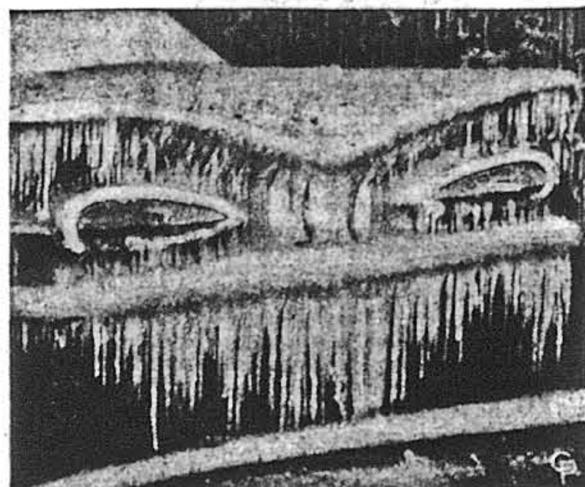
Генеральний прокуратор про успіхи в боротьбі за охорону громадянських прав

Вашингтон. — Головний прокуратор Роберт Ф. Кеннеді переслав звіт президентові Кеннеді про те, які успіхи дала боротьба за охорону громадянських прав. На думку головного прокуратора ця боротьба принесла пошану для законів в південних стейтах, і тому неуспіх та незаконні виступи в Міссіссіпському університеті не треба уважати за велике нещастя. Роберт Кеннеді пише в своєму звіті, що шукачі сенсацій можуть уважати історію студента Мередіта за великий неуспіх, але правдиві історики запишуть 1962-ий рік як такий, в якому на півдні настала велика зміна в настроях населення в поглядах на об'єднання шкіл для учнів білих і кольорових батьків. Головний прокуратор закликає федеральні суди до дії там, де ще негритянське населення не користає з повних виборчих прав. Число об'єднаних шкіл в 1962 році в південних стейтах збільшилося на 60 і становить тепер 972.

У КАЛІФОРНІЇ ПОМЕР ДМИТРО ДУЧИНСЬКИЙ, ВИДАТНИЙ ДІЯЧ І МЕЦЕНАТ

Сан Франсіско. — Попередньої неділі, 20-го січня, тут помер бл. п. Дмитро Дучинський, основник місцевого Відділу УКК та довголітній його секретар, видатний місцевий діяч і меценат. Покійний вклав багато труду в розбудову і закріплення українського громадського життя на терені Каліфорнії, а минулого року він пожертвував $1,000 долярів на допомогу залишенцям в Европі і стільки ж на цілі УККомітету.

В ОКОВАХ ЗИМИ — СНІГІВ І МОРОЗІВ

Велика частина Америки, як і Европи та Азії вже від деякого часу перебувають у справжніх оковах зими, великих снігів і морозів, що навістили в цьому році навіть традиційно „теплі" країни і райони. В цілому ряді американських стейтів сніги і морози мають поважний вплив на економію країни, утруднюючи продукцію фабрик та, зокрема, транспорт. Символом цих морозів може послужити замерзлий автомобіль, що його видно на цій фотознимці на вулиці звичайно „теплої" Атлянти.

В АМЕРИЦІ

● **Президент Кеннеді** із дружиною запросив венесуельського президента Ромуля Бетанкурта на прийняття до Білого Дому в дні 19 лютого. Ромульо Бетанкурт прибуде до Вашинґтону з дружиною. В тому прийнятті братимуть участь тільки 20 запрошених гостей. В столиці венесуельський президент зможе гостювати тільки два дні, бо так вимагає новий дипломатичний протокол.

● **26-го січня 23-річний кадет** Вест Пойнту Колін П. Келлі третій разом із іншими кадетами відвідав в Ню Йорку 83-річного генерала армії Доґлеса МекАртура, щоб йому заспівати „Многая літа" з приводу народин. МекАртур був командантом на Далекому Сході під час другої світової війни, де згинув як перший герой ЗДА батько кадета офіцер Колін П. Келлі другий. Генерал МекАртур хвалив батька кадета як „енерґійного винахідливого і хороброго офіцера".

● **У Вашинґтоні** в римо-католицькій катедрі св. Матвія відправлено в неділю 27-го січня так звану Червону Службу Божу на інтенцію, щоб Господь благословив суд. На Службі Божій були присутні головний суддя Найвищого Суду ЗДА Ірл Воррен, суддя того ж суду Артур Ґолдберґ та інші. Всіх присутніх було 1 200. Назва Червона Служба Божа походить від того, що священик править в червоних ризах.

У СВІТІ

● **Совєтська преса** назвала „брехуном" асистента державного секретаря для африканських справ Меннена Вільямса за те, що той публічно закинув Москві, що вона всілякими інтриґами хоче пролізти в Конґо, щоб перетворити його на свою політично - пропаґандивну африканську базу.

● **У Тибеті,** в якому комуно-китайські окупанти завели жорстокий режим, вибухли нові заворушення. Цим разом безпосередньою причиною стало проводження примусової військової бранки, що стосується до тибетців від 18 до 35 року. Крім того, у Тибеті царить постійний пів-голод внаслідку хронічної харчової кризи. З усіх сел і містечок близьких кордону з Індією прогнано цивільне населення, яке живе під голим небом.

● **У Західній Німеччині** оприлюднять вкедовзі широке звідомлення про так звану „аферу Шпіґеля", найбільш поширеного в Німеччині ілюстрованого тижневика з Гамбурґу, проти якого поведено репресії за атаки проти військового міністерства і командантури відновленої армії. Ця „афера" спричинила затяжну урядову кризу, яка м. і. вдарила по кол. військовому міністрові Франц Йосифові Штравсові. Видавець журналу „Дер Шпіґель" ще сидить у в'язниці, — дев'ять інших арештованих осіб уже звільнені.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893
Ukrainian Newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc., 81-83 Grand St., Jersey City, N.J.
Second Class Postage paid at the Post Office of Jersey City, N.J. Accepted for mailing at special rate of postage provided for by Section 1130 of Act of October 3, 1917 — authorized July 31, 1918.
Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N.J.

Криза в Европі

У Західній Европі виникла несподівано криза, яку називають найповажнішою за останніх 18 років від часу закінчення світової війни. Розбіжність поглядів між західніми альянтами бувала не раз на різні справи, здебільша тактичного характеру, однак тепер стосується вона вже самої концепції Західньої Европи та її відношення до англомовного світу. Ця розбіжність виявилась яскраво щойно два тижні тому, коли французький президент Шарль де Голь одверто виступив проти участи Британії у шестичленному західньоевропейському Спільному Господарському Ринку. Але його теперішні аргументи не мають господарської натури, хоч він і покликається на ніби відмінну від континентально - европейської господарську структуру Британії, що спирається на промислі і морській торгівлі. Його фактичні мотиви — суто політичні, якими він хоче виключити від західньоевропейської спільноти Британію, З'єдинені Держави та Канаду і створити їм у противагу західньоевропейську „третю силу", з Францією у проводі. У здійснюванні цього свого пляну де Голь підписав договір приязни із Західньою Німеччиною, сприяє допущенню до Спільного Ринку Данії та замириться з Еспанією. Але водночас всі п'ять інших членів Спільного Господарського Ринку, із Західньою Німеччиною включно, рішуче заявляються не тільки проти виключання Британії з европейського політичного й господарського концерту, але ще більше — проти погіршування взаємин із З'єдиненими Державами, від мілітарної сили яких залежить майже в цілості оборона Західньої Европи, включно з Францією.

Тому в західньому світі настав час непевности й дезорієнтації. Американська й британська дипломатії, співпрацюючи з дипломатіями країн, які не погоджуються з плянами де Голя, не втрачають надії, що теперішній конфлікт вдасться поладнати настільки, щоб від нього не потерпіли Північно - Атлантійський пакт (НАТО) і сам Спільний Господарський Ринок. Вони не втрачають надії, що не будуть затріснені остаточно двері для вступу Британії до західньоевропейської економічної спільноти, і вважають, що неможливо виключити Америку від політично - військової спільноти і від тісних торговельних взаємин з Европою. Тим часом Москва, заохочена цією незгодою в західньому таборі, використовує її на 100% у своїй пропаганді, денунціюючи Францію, яка, мовляв, хоче верховодити над своїми партнерами із Західньої Европи методою „діли й пануй", та тавруючи Америку, яка ніби „програла" у своїх намаганнях створити політичний і економічний атлянтійський блок — під своїм верховодством.

Західня преса старається збагнути, чому саме де Голь зробив Заходові таку прикру несподіванку. Найчастіше повторюються пояснення, що де Голь не може забути Америці й Британії, що вони не допустили Франції до повного партнерства в другій світовій війні, що ЗДА не врятували Франції від катастрофи під Дієнбієнфу в Індо-Китаї, що Францію ніби відсунено на задній плян під час війни в Альжирі. Але ж у балянсі взаємин Франції і ЗДА є такі позиції, як дворазове врятування її від воєнного розгрому в двох світових війнах, як врятування її від фінансового банкрутства та побудова стратегії НАТО на збройних силах ЗДА в Европі. І коли б Франція скоріше зрозуміла невідхильний процес деколонізації, то була б сама заощадила собі багато трагедій. Просто дивно, як державний муж такої міри, як де Голь, з умінням дивитися далеко вперед, може вести таку ризиковну гру, як виступи проти Британії й Америки. Можна тільки потішати себе, що в Західній Европі та й у самій Франції почуття реалізму досить сильне для того, щоб якнайскорше покінчити з нинішнім ферментом і зліквідувати всі причини, які шкодять єдності вільного світу.

Прикладна імпреза

Цьогорічне відзначення роковин 22-го січня в Джерзі Сити, яке відбулося в неділю 27-го січня і загальний опис якого подано в попередньому числі цього щоденника, має всі дані на те, щоб увійти в історію не тільки цієї громади, але й всієї нашої спільноти в Америці, як одна з тих імпрез, що їх заслужено й оправдано вважається за прикладні. Очевидно, на цьому світі немає нічого досконалого, немає нічого такого, що не могло б бути ліпше. В цьому ж і вся суть людського життя і поступу. Отже, й коментовану імпрезу в Джерзі Сити не можна уважати за досконалу з організаційного та мистецького погляду, і багато-хто з нас пам'ятає незрівнянно більші та імпозантніші.

А проте, цьогорічне відзначення роковин 22-го січня в Джерзі Сити таки може бути прикладом у багатьох відношеннях і цей приклад міг би започаткувати новий розвиток в житті і праці, сприяти новим досягненням нашої спільноти, якби тільки ми взяли його собі до серця, якби наслідували його.

Згадаємо бодай кілька з тих моментів, які заслуговують на окрему увагу.

У першу чергу за прикладну треба вважати співпрацю об'єднаної і репрезентованої місцевим Відділом УККомітету Української Громади з очолюваною впр. о. деканом Антоном Борсою Українською Католицькою Парафією св. Петра і Павла. Цій співпраці треба завдячувати блискучий виступ на імпрезі одного із найвидатніших промовців і діячів Америки, щойно три дні перед тим висвяченого на єпископа нюаркської дієцезії президента Сітон Гол Університету, преосв. Джана Дж. Догерті. Тільки визначні промовці, люди широкого знання і великого серця можуть у короткій промові сказати так багато! Особа промовця, як і зміст та експресія промови, справді зелектризували публіку, що прислуховувалася із буквально запертим віддихом. Темою промови було: „Любіть Україну та непохитно вірте і очікуйте її воскресіння"! Після імпрези можна було переконатися, як глибоко в душу запали ці слова всім присутнім, а зокрема молоді. На подібній висоті був і український промовець, проф. д-р Матвій Стахів, який говорив про „чуда української державности" і їх доказував. Прикладні були ці промови, тож не диво, що публіка на залі зідхала, але з жалем, а не з полегшею, коли вони скінчились.

Але чи не найбільш надійним і заохочуючим виявом тієї прикладної співпраці між Громадою і Парафією була переповнена народом велика заля, не зважаючи на дуже несприятливу погоду. Тільки Парафія і Громада, Громада і Парафія спільно могли добитися такого, в наших теперішніх обставинах, „чуда". Якщо б це стало загальним прикладом для всіх наших добрих почипів, наші Церкви і наша спільнота в цій країні започаткували б нову добу росту та розвитку.

Проведену на високому організаційному рівні імпрезу в Джерзі Сити можна було б коментувати далі, згадавши, зокрема, про запал та жертвенну працю одиниць. Але й сказаного вище вистачає, бо не саме доказування прикладности цієї імпрези є ціллю цього коментаря. Його головна мета — заохотити наші громади та їх діячів, щоб не зневірювалися тоді, як залі під час імпрез світять пусткою, щоб не спинялися перед труднощами у своїй праці. Таке бувало і в Джерзі Сити. Однак, при добрій волі всіх, наполегливою працею і, зокрема, співпрацею можна подолати навіть найбільші перешкоди і добитися виїмкових успіхів, які з черги додають охоти до нових зусиль, нових осягів. У цьому й головна прикладність цьогорічного відзначення роковин 22-го січня в Джерзі Сити.

Богдан Галайчук

ФІЗІОЛОГІЯ ОДНОЇ ДЕМОКРАТІЇ

Буенос Айрес. — Чілійський президент Хорхе Алессандрі мав прикрий інцидент у поворотній дорозі: образив його, у нетверезому стані, еквадорійський президент Аросемена. Але на гостину в ЗДА жалітися він не може. Під час недавньої кубинської кризи він змінив свою невтралістичну поставу, якої цупко тримався в останніх роках, творячи разом з Фрондізі та Квадросом прокастрівську „вісь Ріо - Буенос Айрес - Сантіяґо", і тому його побут у Вашинґтоні пройшов у теплій атмосфері повороту блудного сина.

Єдиний дисонанс у тій медовій атмосфері творила промова Алессандрі у нюйоркському „Клюбі заморської преси".

В часі конкретизації „Альянсу для Поступу" поодинокі американські політики, зокрема Фулбрайт, та пресові органи, зокрема „Ню Йорк Таймс", з'ясовували соціяльні відносини Латинської Америки, що їх „Альянс" має змінити, при чому деколи називали справу на ім'я. Цікаве, що дуже мало поважних латиноамериканських щоденників зареаґувало на це згідно з засадою: „вдар у стіл, а ножиці відізвуться", і що найгостріша з тих реакцій належала старому, впливовому „Меркуріо" із Сантіяґо де Чіле. У числі з 15-го травня 1961-го року він гостро засудив статтю з „Ню Йорк Таймсу", як „несправедливе обвинувачення керівних кляс латиноамериканських народів", називаючи її „фразами без змісту" та „дешевою демагоґією, що не витримує критики".

В тому самому сенсі — але, очевидно, в куди куртуазійнішому тоні, говорив чілійський президент 13-го грудня м. р. у згаданому клюбі. Він гірко нарікав, що американська преса допускається необґрунтованих узагальнень і що вона „виявляє прикре незрозуміння нашої соціяльної, господарської та політичної дійсности, наших проблем та наших терпеливих зусиль піднести наші народи на вищі щаблі".

Як виглядають ці зусилля Алессандрі та його однопартійців про це дещо доводилося мені чувати, і то з першої руки.

У березні або квітні минулого року вітали у Вашинґтоні, малощо не з такими почестями, як тепер Алессандрі, чілійських сенаторів Едварда Фрея Монтальву та Радоміра Томіча, передових провідників найбільшої опозиційної партії, а саме Християнсько-Демократичної; як кандидат тої партії на президента, Фрей був переможений Алессандрі, в останніх виборах, невеликою різницею голосів — і має, як кажуть, незгірші вигляди при чергових виборах. Довідавшись про пляновані відвідини чілійських гостей у Ню Йорку, я попередив про це проф. Франка Таненбавма, який запросив їх до свого Латиноамериканського Семінару в Колюмбійському університеті. Гості, очевидно, запрошення прийняли.

За час моїх 4-місячних відвідин авля Таненбавмового семінару ніколи не мала такої численної і такої добірної публіки. Старенький Таненбавм сяяв з радости. А я вперше — дармащо живу вже 13 років у сумежній з Чіле Арґентині — побачив вичерпну радіографію чілійської дійсности у прегарній інтерпретації. Зокрема Фрей — не дарма зараховують його до одного з найбільш зрілих державних мужів континенту — посідає дивний хист до аналізи та до синтези; знає Чіле, мов свою кишеню, і нанизує поодинокі елементи чілійської дійсности у ланцюг соціяльної причиновости з методологічною суворістю доброго соціолога.

Чілійська демократія відома своєю стабільністю — під цим оглядом можуть з нею рівнятися хіба Уруґвай і Костаріка; зразкова демократія на англо - саксонському чи скандинавському рівні. Але соціяльна структура тої країни типово латиноамериканська, зближена до найбільш відсталих країн континенту: немає — як на Північній півкулі чи хоча би в Арґентині — широкої середньої верстви, яка в'язала б соціяльні верхи та низи в єдину національну цілість. Як пригадав недавно „Ню Йорк Таймс", половина національного прибутку Чіле припадає на верхівку, що творить всього 10% населення. Північне Чіле це пустиня, південне — ліси й льодовці, так що лише середуща підхожа для хліборобства; харчі дорогі, тому пересічна робітнича чи урядинча родина недоїдає навіть у нормальний час.

Коли династія Трухільо трактувала Домініканську республіку як свою власність, це було легко пояснити диктаторським режимом; так само, хоч і на меншу скалю, наповнювали свої кишені інші диктатори. Але як це можливо, щоб у справжній демократії 90% населення, тобто 90% виборців, давало себе так немилосердно експлуатувати 10-відсотковій меншині? Відповідь на це питання знайшов я у сенатора Фрея Монтальва — у його доповіді на Таненбавмовому семінарі та у статті, вміщеній у 2-ому числі еспаномовного „Прологу".

Чілійський політик, чи, краще сказати, соціолог Фрей, професор Чілійського Католицького Університету, відрізняє три площини, на яких олігархія сконсолідувала владу в тій країні: економічну, політичну та культурну.

Ціль — це економічний привілей: платити робітникові й урядовцеві точно стільки, щоб він не помер з голоду, а решту розділяти між упривілейованими 10% населення. Осягають її складною, многогранною технікою, передусім найпростішою, податковою: 80% податкових впливів припадає на посередні податки. Слід додати, що ці останні творять у Бразилії — 75%, в Арґентині — 60%, в Колюмбії — 57% — і що в усіх латиноамериканських країнах цей відсоток непропорційно високий у порівнянні з Північною Америкою та Західньою Европою. Тобто лише 20% податків — як прибутковий, оборотовий, спадщинний тощо — обтяжують поодинокі верстви населення пропорційно до їхніх прибутків, зате 80% лежать таким самим тягаром на спині усіх чілійців. Наприклад, коли за кілограм м'яса чи пшениці, імпортованої з Арґентини, приходиться платити „н" пезів, цей безпосередній податок платить споживач у такій самій висоті, незалежно від того, скільки він заробляє, бож мільйонер не їсть хліба більше як чорнороб. Насправді пропорція між обома родами податків ще більш кривдяча, бо податкова дисципліна у більшій частині латиноамериканських держав нижче критики. Наприклад, у Чіле податковці ошукують державний скарб приблизно на 40%, так що на безпосередні податки насправді припадає не 20%, а всього 12% — а 78% розкладається „рівномірно" і на мільйонерів і на злидарів.

Очевидно, щоб користуватитися таким економічним привілеєм, олігархія мусить зберігати політичний привілей, тобто мати запевнену більшість у Конґресі. В деяких латиноамериканських державах правляча верства вживає для тої цілі виборчих шахрайств, а то й терору — та це примітивні методи, шиті білими нитками, при яких годі втримати ілюзію справжньої демократії, і тому чілійська олігархія вживає тонших засобів.

З одного боку в Чіле — як і в багатьох інших країнах — неграмотні не мають активного виборчого права. З другого боку, щоб користуватися тим правом, треба вписатися на виборчий список, що зв'язане із складними формальностями, витратою часу і вимагає пред'явлення різних документів, яких пересічний робітник не має. У висліді кількість відданих голосів дуже низька в порівнянні з кількістю дорослого населення, навіть грамотного; гострий контраст до сусідньої Арґентини, де участь у виборах обов'язкова для всіх управнених. Християнська демократія запропонувала була проєкт реформи виборчої ординації, із спрощенням згаданої формалістики, але проурядові партії — консервативна, ліберальна й радикальна — не пропустили його.

Відсоток неграмотних чілійців — 19% — досить низький, як на Латинську Америку (найнижчий в Арґентині — 11%), але зависокий на країну без індіянського населення, досить сильно упромисловлену і зурбанізовану, з сільським населенням, що скупчується на розмірно невеликому просторі. Відсоток надиво високий, коли взяти на увагу динаміку інтелектуального життя країни і, зокрема, рівень університетів: католицький університет в Сантіяґо залишається недосяжним ідеалом для всіх інших католицьких університетів Латинської Америки.

Як пояснити цю диспропорцію? Дуже просто: правляча верства доцільно зменшує кількість робітників та селян з активним виборчим правом, „плекаючи" неграмотність відповідною освітньою політикою, внаслідок якої в країні хронічна недостача учительських етатів та шкільних будинків.

Будинки перувіянських народних шкіл, старі, занедбані, не ремонтовані, але й університет Святого Марка в Лімі міститься у тому самому будинку, в якому його засновано; а він найстарший на континенті, заснований ще перед Гарвардським... В Чіле народні школи творять з цього погляду контраст до деяких університетів, а зокрема згаданого католицького. Але серед студентства селянські й робітничі сини становлять менше як 2%; відсоток, який мусить вразити читачів „Свободи" як членів клясичної „селянської нації". Таким способом чілійська правляча верства має не лише економічний та політичний, але й культурний привілей — її монопольне становище не загрожене суперництвом „селф-мейд-мен"-ів.

Чілійська демократія — без переворотів, урядів „де факто", військових хунт, виборчих фальшувань — це безсумнівна вартість, зразок для всієї Латинської Америки. Та це ще не все, далеко не все: не самим хлібом живе людина, але й не самими виборами. Така чисто формальна демократія відповідала вимогам 19-го сторіччя, але тепер це пережиток, який не має виглядів втриматися в Чіле і навіть у менше заавансованих країнах Латинської Америки. Поінформовані коментатори вважають, що у найближчих виборах чілійського президента дійде до розгри між марксистським бльоком та християнською демократією.

ЗДА — КРАЇНА КНИЖКИ

Непоінформованому чужинцеві могло б здаватися, що населення ЗДА закохане по вуха в авта, телевізори та інші атрибути змеханізованого і розвагового добра. Але для об'єктивности треба сказати, що й духово - культурний сектор тутешнього побуту не пасе задніх у порівнянні з іншими культурними країнами світу. Це в першій мірі стосується до американської книжкової продукції, яка з року в рік зростає в швидкому темпі. За статистикою книжковий ринок ЗДА займає 1-ше місце в світі.

У 1961-му році загальна продукція книжок у ЗДА дійшла до імпозантної, майже астрономічної суми: 1 077 000 000 примірників. За два роки, кажуть видавничі експерти, ця цифра заокруглиться до 1 200 000 000 примірників. Це не лише „добра новина", але й найкраща леґітимація, що ЗДА — передова країна світу не лише мілітарно, економічно й політично, але також під оглядом книжкової продукції.

Постає питання: чи із зростом книжкової продукції в Америці в однаковій пропорції зростає вона також і якісно? Інакшими словами, що читає населення цієї країни?

І в цьому аспекті видно поважний зріст. За найновішими даними Американської Бібліотечної Асоціяції виходить, що „американська публіка читає щораз більш серйозні книжки, росте її зацікавлення внутрішніми політичними проблемами і ролею ЗДА у широкому світі". Значить, смак американської читацької публіки переноситься з ділянки легкого жанру, із читання книжок для „забиття часу" — у сферу соціяльних, культурних та політичних зацікавлень не лише свого краю, але й інших континентів.

За останніх п'ять років книжкова циркуляція в публічних бібліотеках ЗДА зросла на 29%, при чому характеристичним явищем було те, що запотребування на серйозну літературу в тому часі було багато вище, як на книжки белетристичного і сенсаційного змісту. Це явище звітодавці Американської Бібліотечної Асоціяції окреслюють назвою „книжкової революції". Тобто, що книжки високоякісного ґатунку, в тому числі й популярно-наукового характеру, на голову побили книжковий мотлох, яким ще недавно захоплювалась більшість читачів.

Допоміжним чинником цієї книжкової революції є надзвичайно практична інновація: кидати масово на ринок твори американських і світових клясиків, публікації легкостравного наукового, соціяльного й політичного змісту у формі портативних, кишенькових книжок. Мільйонами книжечок такого формату засипано книгарні, газетні стенди, ба навіть споживчі крамниці та супермаркети. Поміж 1960-им і 1961-им роками продукція поважного змісту оцих кишенькових видань зросла із 16 600 000 до 25 900 000 примірників. Це число, твердять книжкові авторитети, зростає з кожним місяцем.

Що більше, запотребування на американські книжки наукового й культурного змісту з кожним роком зростає і за кордонами ЗДА, здебільша в новопосталих державах Африки й Азії. За останній рік експорт американських книжок зріс на 15%! З книжковою продукцією ЗДА конкурують в голодних на книжку культурно відсталих країнах Велика Британії та СССР. Ясна річ, совєтська книжкова продукція на експорт призначена на цілі мало або й зовсім непов'язані з естетичними й культурними потребами.

Впродовж 1962-го року в цілому світі надруковано 350—400 тисяч назв книжок прерізного змісту. Ця однорічна продукція складається в першу чергу з книжок, виданих такими світовими потугами, як ЗДА, СССР, Велика Британія, Японія та Західня Німечина.

Подаючи до загального відома всі ті факти, згадана вище Бібліотечна Асоціяція не криється з одною небезпекою, яка затемнює цю будь-щобудь імпозантну картину: чи колосальна книжкова суперпродукція не вбиває те, що істотне, найцінніше в друкованому слові — мистецтва й літературної „душі" книжки? Зростаючий книжковий ринок, а разом з ним зростаючі кошти цього культурного товару змушують видавців ставати бездушними автоматами свого діла, позбавляють їх творчого розмаху, шляхетної ініціятиви — давати читацьким масам під кожним оглядом доброякісний товар. З другого боку, серед видавців щораз більше виявляється тенденція тиснути на авторів, щоб вони із свого боку йшли з духом часу, тобто міняли ідею на гроші. Також затемнює книжкове діло постійна конкуренція, у зв'язку з якою автори і творці нових ідей стають іграшкою в руках великих бизнесменів.

Ясна річ, ці завваги стосуються до публікацій нових авторів, ні в якому разі до світових клясиків, але й вони, хоча давно вже в гробі, можуть стати об'єктом легкої наживи малопоетичних видавців. Все ж таки, нечуваний зріст американської книжкової продукції — дуже позитивне явище!

М. Д-ч

Галина Лащенко

ОЛЕНА ТЕЛІГА

(1)

„Діла добрих обновляться
Діла злих загинуть".
(Т. Шевченко)

Визначний польський поет Юліюш Словацький писав: „Героїзм вважається за чесноту вищу над усі інші. Є це чеснота дуже рідка і мало наслідувана. Є це вогонь небесний, який виносить людину над інших, щоб вона могла зробити добро багатьом чи всім".

В різні доби історії українського народу ми бачили багато прикладів героїзму українських людей. Такі приклади героїзму дала нам і новітня історія України — перша й друга світові війни і повоєнні часи. Серед тих постатей є багато жіночих імен. Одною з них є Олена Теліга, визначна українська поетка, публіцистка і революціонерка, яка мужньо йшла у полум'я боротьби і до свого мученицького кінця лишилась вірною своїй ідеї. Її смерть особливо болюче відчула українська громада, бо її талант поетеси і публіцистки в той час уже яскраво сяяв на нашім обрії. Її смерть особливо зворушує, бо арешт її не був неочікуваний. Щораз чорніші хмари нависали над нею — вона чекала на можливий арешт і все ж не лишала свого посту.

В Ню Йорку існує Галерія Слави. Двадцять років мусить минути від смерти визначної людини, щоб ім'я її могло бути вписане в тій галерії у плеяду славних імен. Двадцять років мусить минути, щоб відшуміли всі пристрасті навколо померлої людини і щоб вчинки її можна було об'єктивно оцінити з віддалі часу. Олена Теліга належить до тих постатей, про які можна сказати словами О. Олеся з його „Жалібної пісні": „А смерть їх безсмертям зустріла". Тепер, через двадцять років від часу її геройської смерти, український нарід міг би ввести її в Галерію Слави своєї Батьківщини.

Ми тепер далеко від України, де велику жертву Олени Теліги не можуть оцінити наші люди, де народ не знає про неї, а ті, що знають, не сміють голосно назвати її ім'я. Олена Звичайна пише, що „в лютому 1942 року без труни, без хреста й напису спочила вона в холодних обіймах братської могили Бабиного Яру".

В 1961 році російський поет Євтушенко написав у Києві вірш під назвою „Бабин Яр", що став дуже популярним. Там він висловлює своє співчуття масовим жидівським жертвам гітлерівців. Масовий морд без суду є величезний злочин. Ті, що це чинили, переступили якусь межу, якої переступати ніколи не можна, якщо людина хоче зватися людиною. І зрозуміло, що про забитих без суду згадують, пишуть, накручують про них фільми.

Але що ми, українці, мусимо почувати, коли читаємо, як в Україні згадують про жидівські жертви, і ні слова не пишуть про наші українські жертви, що лягли в тому ж Бабиному Яру чи в інших околицях Києва в тих же самих часах!

Про них в Україні підростаюче молоде покоління не знає. То хай же наші голоси з вільної землі звучать на славу тих, які цю славу заслужили, хай наша молодь у вільному світі ставить їх як приклади для наслідування, хай чужинці якнайбільше знають про нашу боротьбу і жертви не тільки давньої, але й нової української історії.

Настане час, коли і наш голос почують в Україні. Та коли той час прийде — не знаємо. В Євангелії від Марка Христос говорить до своїх учнів Петра, Якова, Іоанна і Андрія: „О дні же тім чи годині ніхто не знає, ні янголи на небі, ні Син, а тільки Отець. Дивіться, бдіте і моліться, бо не знаємо, коли прийде час".

Олена Шовгенівна, по чоловіку Теліга, мала безжурне дитинство. Народилась в Петербурзі, як третя, наймолодша дитина в родині. Це була жвава, цікава, але трудна до виховання дівчинка: капризна і дуже амбітна. Нагадувала і зовнішністю і характером свого батька, здібного інженера гідрографа, професора Політехнічного Інституту. Коли з бонною ходила на прогулянки до Літнього Саду, часто зупинялась біля тих статуй, що їх 80 років перед тим потайки малював у білі петербурзькі ночі малярський челядник цехового майстра Ширяєва, Тарас Шевченко. Вдома був затишок, світла дитяча кімната, багато забавок, гарно ілюстрованих дитячих книжок. Часом — о, радість для дітей! — їх брали до театру на „Горбоконика", „Снігуроньку" чи „Царя Салтана". Вліті „дача", найчастіше у Фінляндії, улюбленому місці виїздів петербурзьких родин.

Маленька Леночка Шовгенівна росла далеко від України і навіть не знала рідної мови. Україну уявляла собі з картини Куїнджі, яка висіла у них в їдальні: білі хатки, шапки солом'яних стріх, пірамідальні тополі.

Перелом у її житті приніс 1917 рік. Прийшла приголомшлива вістка про зречення царя. На історичну арену вийшли нові люди, а революційною декорацією того часу було море слів і багатообіцяючих гасел. Генерал О. Удовиченко в книзі „Україна у війні за державність" пише: „Царська армія деморалізувалась, втрачала свою боєздатність... Мільйони вояків української національности, вкраплені в частини російської армії, вимагали формування окремих українських частин. Організувалися військові з'їзди у Києві".

Ще до большевицького перевороту і втечі Тимчасового Уряду проф. Шовгенів з родиною переїздить до Києва і стає професором Київської Політехніки. Мешкала родина на передмісті Києва, на Шулявці. Там був великий будинок біля Політехніки, де жили родини професорів. Там мешкав з родиною Петро Іванович Холодний, бувала Софія Федорівна Русова. Олена Шовгенівна стала ученицею відомої гімназії Дучинської. З'явились нові подруги, нові знайомства.

Перед навалою большевиків проф. І. Шовгенів, мусів виїхати з Києва. Старший Оленин брат, Андрій, також відійшов з українською армією. Олена і її брат Сергій лишились у Києві з матір'ю. Населення голодувало, у місті йшли арешти, нічні труси. Яку масу вражень мусіла пережити тоді Олена!

Києва за часів спокійних вона не знала. Бачила Київ тільки „в боях ранений". І все ж відчула вже тоді чар цього величного міста — на горах, над могутньою рікою, з безмежною широчінню просторів на другому боці Дніпра. Вже знала про Україну, мусіла задумуватись над українсько - російськими відносинами, але все ще жила в сфері своїх напівдитячих інтересів. Однак, уже тоді образи і голоси рідної землі прокинулися в юній душі. Ще багато чого не розуміла, але, несвідомо, вже прийняла в своє серце дух рідної землі.

Життя стало невимовно важким для дружини „петлюрівця". Та нарешті, по довгих стараннях, навесні 1923 року вдалося їй з дітьми виїхати до Польщі, до міста Тарнова, де був тоді центр української еміграції. А 1924 р. переїхала родина Шовгеневих до Чехо-Словаччини, де проф. І. Шовгенів був обраний ректором Подєбрадської Академії. І, власне, тут в культурному українському центрі 17-літня дівчина Олена усвідомила себе остаточно, як українка.

ДІТРОЙТСЬКІ ВІСТІ

Заповідники України

Дискусійний Клюб при Тов. „Самопоміч" в Дітройті, і в цьому році влаштовує цикл доповідей на різні актуальні теми. Вже відбулося 14 доповідей в 1962 р. і передбачаються дальші доповіді в 1963 році.

В п'ятницю 30-го листопада 1962, в домівці „Самопомочі" при вул. 12027 Джозеф Кампо — інж. Ярослав Зубаль мав доповідь про Заповідники України. — З огляду на зацікавлення доповіддю, подаємо її зміст.

На вступі доповідач підкреслив важливість вдержування особливо цінних об'єктів природи в їх первісному, ненарушеному стані для сучасних і грядучих поколінь. Природа, — це цінність кожного народу, під духовим і матеріяльним оглядом. Таку цінність представляють собою заповідники, знані ще під назвою резерватів або народних парків. Не всі країни мають свої заповідники, а найбільше їх і найкраще зберігаються вони в Півн. Америці. Україна під цим оглядом займає в Европі не останнє місце, а може одно із перших. Деякі з них не мають рівних собі в цілому світі.

Заповідники це — науково-культурно господарсько цінні терени природи, виключені з безпосереднього господарського ужиткування, на яких заборонена експлуатація природніх багатств і нарушення їх суттєвого стану. Заповідники є повні або абсолютні і неповні або часткові. Заповідники вартісні тим, що в них можна вивчати природні умови їх розвитку, впроваджувати нові форми природніх багатств, досліджувати науково впроваджування нових типів фльори і фавни, раціонально вести різні типи господарства, охороняти вимираючі і рідкісні види рослин, тварин, птахів, забезпечувати запас води і поліпшувати кліматичні і здоровні умовини, поширювати природознання серед широких кругів громадянства, сприяти мандрівництву і туристиці.

Першим в Україні був заповідник, зоопарк Асканія Нова або Чаплі. Положена 75 км. на північ від Перекопу, площею 43,000 га., властивий заповідник — 38,500 га., з того цілинного степу 22,000 га., а 1,400 — 6,000 абсолютно-цілинного. Асканія відома і закордоном. Правдиві перлини Асканії, — це єдиний і найбільший в Европі цілинний степ, зоологічний парк з дикими кіньми, антилопами, струсями, гибридами зубробізонів і іншими ссавцями і птахами. Тут провадиться науковим способом акліматизація і гибридизація ссавців і птахів. В 1904 р. працював над цим український зоотехнік І. Іванов, Мілованов, Яната (ботанік) та інші.

Історія заповідника сягає 1828 року, коли то царський уряд віддав за безцін 50,000 га. степу нім. герцоґові Ангальт - Кетенському для організації зразкового господарства. Пізніша назва Фальц-Файн від власника маєтку. Цей рід причинився до розбудови Асканії аж до 1917 року. В 1919 р. проголошено Асканію народнім заповідником, а в 1921 р. перетворено в науково - дослідну установу для збереження і вивчення степу та акліматизування рослин і тварин.

Доповідач обговорив більші заповідники, після азбуки:

Буковинський заповідник в Чернівецькій області, — Волинський зап. в Цумаських лісах, недавно створений, — Заповідник Горгани, — що займає пасмо гір, на 80 км. від Івно-Франківська, — Зап. Кам'яні Могили — б. станції Розівка Донецької обл. з мініятурними гранітними горами серед степу, — Зап. Конча — Заспа, положення 20 км на південь від Києва, це єдиний в Україні і в Східній Европі рибний заповідник з рідкісними т в а р и н а м и і птахами. — Кримський зап. — розташований в кримських горах на 8 км. від Алушти, — площею 32,000 га., оточений літнищами і санаторіями, з тваринами, як — муфлон, кримський олень і козуля. — Майданівський зап. — в Карпатах Дрогобицької области, площею 40,000 га., — Михайлівська Цілина — ціл. степ в Сумській обл. — Зап. під Замком Невіцького — над рікою Уж, Ужгородської обл., в Карп. Україні. Тут історичний замок, якого залога 1643 р. боронила доступу до долини Ужа за Юрія ІІІ. Ракочія. — Новостужницький зап., — що тягнеться до галицького кордону, на Ужгородщині, вкритий густо листяними лісами.

Зап. Олександрія — в околиці Білої Церкви, пам'ятка садово - паркового мистецтва з 18-го і 18-го сторіч. — Приморський зап. — пол. на берегах Чорного і Озівського морів, площею 28,250 га., на численних островах, замітний крім рослинности, з колоній численних морських і приморських птахів, та з дослідів над проблемами грунтознавства, рослинництва, птахівництва і рибництва. — Заповідник Софіївка, розташований б. Умані на Київщині, витвір людського генія та пам'ятник української природи і мистецтва, початки сягають 1795 року. Особливості: багатство місцевої і екзотичної фльори, велика кількість парково - архітектурних творів, мистецьких пам'ятників та гідротехнічних споруд; ставбрасійни, підземні ґалерії, водограї, водопади, каскади і ін. — Зап. Старосілля — б. Києва, горі Дніпром в урочищі „Гористе", з Дніпрянською Біологічною Станцією, Гідробіол. Інст. А. Н. — Стрілецький — Байбаковий зап., в Луаській обл., з цілинним степом і з цінними мисливськими звірами — байбаками. — Тисовий зап. в с. Верхнє, Печеніжинського району, Івано-Франківської об., з 12 тисячами тисових дерев, єдиний найбільший тисовий ліс в Европі. Чорногорський зап. — пол. 12 км. від Ворохти, Івано-Франківської обл., на гірських кряжах, поперетинаних гірськими річками і потоками, з найв. горою Говерлею, 2,058 м. н. р. м., вкритий лісами і багатий дикими тваринами і птахами, в річках багато риб, особл. петругів — форель. — Чорноморський зап., на півдні Херсонської та Миколаївської обл. з призначенням зберігання перелітних, водоплавних й забезпечення гніздження багатьох корисних птахів як лебеді, гуси, качки, мартини, чаплі і ін. Є тут і цілинний степ та степові чагарники. Площа — 9,695 га. — Шевченківський зап. — на Чернечій горі б. Канева, з пам'ятником і музеєм та будинками, місце відвідин численних прочан і студентів університетів. — Хомутівський Степ — б. Юзівка, Донецької обл. — площею 1,112 га.

Обговорено 21 більший заповідник. Менших 12 — Буковий, Кедриновий, Корнути, Косова Гора, Праліс, Скельний, Сосновий, Ставки, Стратинський, Урич, Чортова Гора і Ялицевий.

Великі і багаті природою заповідники — Кавказький і Біловезький є поза українською територією, Сіхото-Алінський на Зел. Клину.

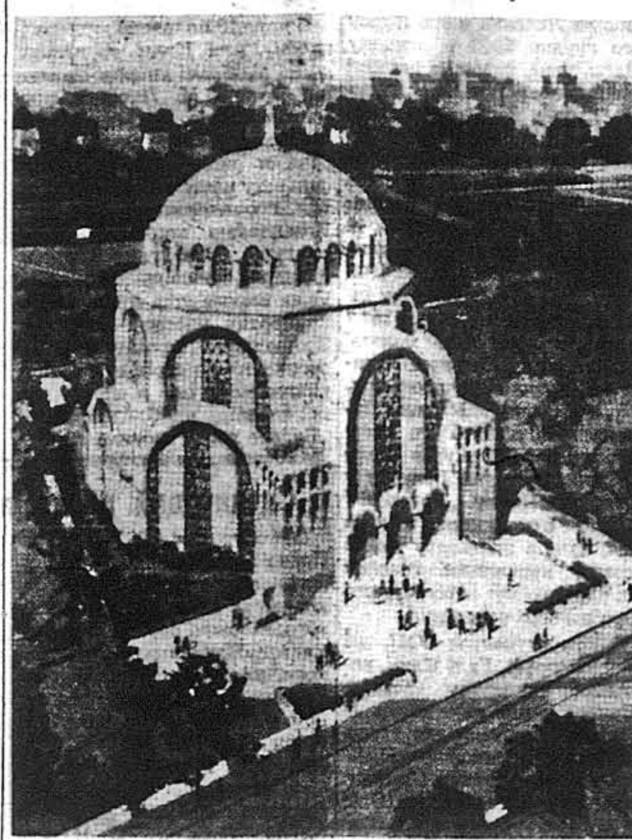
В 1951 р. систему природніх заповідників переорганізовано у всесоюзну і більші заповідники України перейшли у відання Головного Управління З а п о в і дників при Раді Міністрів СССР. Відтоді число заповідників зменшено.

Площа державних заповідників України в 1958 р. становили 90,000 га., а при реалізації плянів розбудови — їх площа обіймала б 160,000 га.

На доповіді б. 50 осіб. Зацікавлення було велике, бо деякі особи вперше почули відомості з цієї теми. — Були продемонстровані дві мапи з розміщенням заповідників на Україні та декілька ілюстрацій.

Ол. Марітчак

Дотеперішні співфундатори і добродії нової Катедри у Філядельфії

Проєкт Української Католицької Катедри у Філядельфії.

„Ктиторей і благодітелей святого храма сего .... да помянет Господь ..."
(З Божественної Літургії)

Христова Церква від давніх часів дає прилюдне признання тим вірним, що своїми пожертвами причиняються до здвигнення Божих храмів. Скільки разів священик служить Божественну Літургію, стільки разів у молитві Великого входу згадує жертводавців словами: „Фундаторів і добродіїв святого храму цього хай помяне Господь ..."

З приводу будови митрополичої катедри у Фільдельфії, Високопреосвященний Митрополит Кир Амврозій, крім молитовної згадки, бажає закріпити імена фундаторів і добродіїв катедри на пропам'ятній таблиці, щоб будучі покоління знали, хто причинився до будови нової катедри.

Крім українських католицьких Владик - Ісповідників будуть вписані на пропам'ятній таблиці ось такі співфундатори, що д е к л я р у в а л и по $ 10.000 (десять тисяч долярів): Впр. о. Петро Мельничук, з Балтімору і п. Євген Рогач, з Філядельфії; п. Юліян, що деклярував $ 5.000 та ось такі добродії, що склали по $ 1.000: Сестри Місіонарки Покрова Божої Матері, Відділ Провидіння св. Йосафата, з Філядельфії, Всч. о. д-р Володимир Пелліх, з Пітсбургу, Впр. о. Василь Головінський, з Фільдельфії, Всч. о. Йосип Ганяк,, з Шенандо, п-ні Вільчаска, з Шамокину, в пам'ять свого сина, п-ні Христина Дохват з Філядельфії та Василь і Марія Волчанські з Філядельфії.

Щиру подяку складаємо вищезгаданим Жертводавцям за їх княжий дар на будову катедри. Віримо, що всі українці розлогої Америки відгукнуться на заклик Високопреосвященного Митропилита Кир Амврозія та складуть потрібну до будови готівку в сумі $ 3,000,000 (три мільйони долярів).

Добродієм на пропам'тній таблиці може стати також той, хто в часі 4 років складе кожного тижня по $ 5 на будову катедри.

Пожертви, навіть найменші, просимо слати на адресу Митрополичої Канцелярії: Archbishop's Chancery, 815 N. Franklin Street, Philadelphia 23, Pa.

Американська газета захоплюється Я. Гніздовським

Ню Йорк. — „Крісчіенс Саєнс Монітор" з 5 січня ц. р. приніс широку статтю-рецензію про особу й творчість артиста-маляра Якова Гніздовського в тоні справжнього захоплення. Стаття підписана ініціялами „Д. А." — це постійна мистецька референтка тієї газети, Дороті Адлов, яка звернула увагу на одиноку графіку, що була на збірній американській виставці в Гаррі Салпітера-Ґалерії у Ню Йорку, в грудні мин. року. Вона звернулась до власника тієї ґалерії, щоб познайомив її з більшим числом творів Я. Гніздовського і після того написала згадану статтю, затитулувавши її „Талант Гніздовського, що радує глядача". На самому вступі вона підкреслює український рід мистця і той цікавий момент, що Гніздовський „малює Н. Йорк на графічний образовий лад". Рецензентку найбільш захоплює техніка графічних малюнків Гніздовського, в яких проявлена „терпеливість, старанність, майстерність і вдумливість" мистця в отих „міських портретах". М а нгеттен Гніздовського, — каже Дороті Адлов, це „в е л и к и й кеньйон" з височенних кам'яних мешкальних домів, які затемнюють небо. „Гніздовський не є циніком, ані критиком суспільного ладу, він тільки з дріб'язковістю і любов'ю показує Мангеттен таким, як його відчувають він і всі ми". В дальшому у тій критичній статтейці авторка ширше зупиняється над Гніздовського малюнками „З мого вікна", де „з тою самою прецизною технікою" мистець представляє задні куліси нюйорських домів, — та великий дереворит „Поле", що його рецензентка називає „н а й більш поетичним твором, вартим того , щоб перестудіювати в ньому фахово кожний квадратний цаль". Т в о р и Гніздовського нагадують авторці „великий мистецький рух 19 сторіччя або славетних рисівників з 1890-р. р." „Варта записати факт, що існує між нами чимало артистів такого калібру. Вони не звертають на себе уваги, бо у своїй скромній манері, що в ній творять і свої твори виставляють на показ, вони не можуть звертати на себе увагу пересічних людей, які шукають за сенсацією".

ЧИТАЙТЕ ЩОДЕННИК „СВОБОДУ"!

Засідання Вашингтонської Групи УВАН

25 грудня 1962 р. відбулося засідання В а ш и нгтонської Групи Української Вільної Академії Наук у ЗДА, на якому доктор Яр Славутич виступив з доповіддю на тему: „Поезія Володимира Свідзінського". Доповідач подав основні факти з життя й творчости видатного українського поета, що трагічно згинув восени 1941 р. Доповідач проаналізував особливості поетичної творчости Свідзінського і процитував окремі його поезії або уривки з них, ілюструючи мистецькі засоби лірики Свідзінського та його поетичну мову.

Після доповіді про Свідзінського поет Яр Славутич прочитав кілька власних поезій з останньої своєї збірки (шостої) „Маєстат", зокрема поезії „Слава", „Монолог перед шаблею", Шевченко в Вінніпезі", „Це тут ступала Дантова стопа", „Київ" та інші.

Треба відзначити, що Яр Славутич з великою експресією і виразністю прочитав свої нові поезії. Особливо сильне враження на присутніх справив вірш „Київ" з його оптимистичною кінцівкою.

Члени УВАН, що виступали в дискусії, відзначили ріст Яр Славутича як поета. Науково-педагогічна діяльність доктора Яр Славутича, професора університету провінції Алберта в Канаді, не перешкодила йому продовжувати і поетичну творчість. Року 1963 минає 25 років літературної діяльности Яр Славутича. Треба сподіватися, що в цей ювілейний рік Яр Славутич опублікує свої нові твори, зокрема свою н о в у п о е м у.

Сенатор Кейс проєктує дворічні коледжі

Вашингтон. — Сенатор республіканець із Ню Джерзі є приготований внести законопроєкт про федеральну допомогу для будови дворічних міських коледжів. Кейс вже віддавна проєктував дворічні т. зв. джюньйор коледжі, а тепер сенатор ще більше зацікавився цією проблемою тоді, коли довідався, що уряд поважно думає про те, щоб Конгрес ухвалив закон про допомогу публічному шкільництву у всіх його категоріях. На думку нюджерзького сенатора вибір декана Гарвардського у н і в е р с и т е т у Френсіса Кеппела на комісара виховання повинно внести більше енергії й ініціятиви до виховної ділянки. Президентські дорадники починають думати над тим, як важко закінчити коледж. З 10-ох учнів народної (публічної) школи три не кінчають гайскулу; з тих сімох, що дістануть диплом середньої школи, тільки 4 підуть до коледжу, але з них тільки два закінчать з успіхом коледж. З того виходить, що бракуватиме вишколених працівників, тому сенатор Кейс проєктує організувати дворічні коледжі, які давали б закінчену вищу освіту великій частині молоді, яка не може закінчити чотирирічного коледжу. Ці дворічні коледжі були б також дешевші, вони були б близько місцевостей, в яких живуть студенти.

ХРОНІКА УВАН У ЗДА

Збірник „Тараса Шевченка" англійською мовою

В грудні 1962 р. вийшов друком у видавництві Мутон і Ко. в Гаазі підготований Академією збірник англійською мовою „Тарас Шевченко", 304 сторінок, редактори В. Міяковський і Ю. Шевельов. У передмові редактори зазначили, що завдання збірника — з перспективи сторіччя після смерти Шевченка висвітлити різні аспекти його життя і творчости. Деякі статті підсумовують дотеперішні досліди в певних ділянках шевченкознавства і стверджують їх стан сьогодні, інші — висувають зовсім нові ідеї і накреслюють нові шляхи дослідів. Зміст збірника: В. Міяковський — „Шевченко і Кирило-Методієвське Братство", М. Щлемкевич — „Субстратум Шевченкового світогляду", В. Петров — „Естетична доктрина Шевченка", Ю. Шевельов — „1860 рік у творчості Шевченка", П. Зайцев — „Як творив Шевченко-поет", Д. Горняткевич — „Проблеми оцінки Шевченка, як артиста-маляра", В. Ревуцький — „Шевченко і театр", Ю. Лавріненко — „Шевченко та його Кобзар в інтелектуальній і політичній історії сторіччя", П. Одарченко — „Шевченко в совєтській літературній критиці". Всі матеріяли, крім статтей В. Петрова та П. Зайцева, були спеціяльно написані для цього збірника, яким Академія вшанувала сторіччя з дня смерти Шевченка.

Відзначення десятиріччя смерти В. Г. Кричевського

29 грудня 1962 р. відбулось урочисте відкриття виставки творів Василя Григоровича Кричевського, влаштованої для відзначення десятиліття з дня його смерти (1952-1962) і пленарна конференція Академії, присвячена його пам'яті. Конференцію відкрив професор Д. Горняткевич, голова Мистецької Кураторії Академії. Вступне слово сказав В. Павловський, організатор виставки. Багатогранну творчість В. Г. Кричевського схарактеризував у своїй доповіді Є. Блакітний. Зі спогадами про В. Г. Кричевського виступив проф. С. Литвиненко.

Виставка В. Г. Кричевського висвітлює різні сторони його творчости. Зокрема виставлено понад 40 образів олії, 40 графічних праць, зразки оформлення кінофільмів, фотографії будов, що їх проєктував В. Г. Кричевський, в тому числі будинку Полтавського Земства.

Наукові конференції Академії в грудні 1962 р.

В грудні 1962 р. відбулось дев'ять наукових конференцій УВАН у ЗДА. Пленарні конференції: 1 грудня — доповідь Ю. Шевельова: „Українське мовознавство на Україні, 1953-1961 рр."; 22 грудня — пленарна конференція, спільно з об'єднанням письменників „Слово", пам'яті Т. Осьмачки: доповіді — Ю. Лавріненко: „Головні риси життя і творчости Т. Осьмачки", Є. Маланюк: „Про Осьмачку"; Йосип Гірняк і Олімпія Добровольська читали поезії і уривки з прозових творів Т. Осьмачки; 30 грудня — пленарна конференція на відзначення 90-ліття з дня народження Б. Лепкого. Доповідь: Ю. Лавріненко — „Богдан Лепкий — поет і критик", С. Рабій-Карпінська — „Літературна спадщина Богдана Лепкого". Д. Горняткевич — „Богдан Лепкий, мистець і людина", Орися Пащак читала уривки з творів Б. Лепкого.

2 грудня відбулось наукове засідання Інституту Шевченкознавства, на якому В. Міяковський прочитав доповідь: „Дві останні книжки про Кирило-Методіївське братство". 8 грудня на засіданні Літературознавчої Секції була доповідь Н. Нововірського: „Ідеологічні основи творчости Котляревського". 16 грудня відбулось поширене засідання природознавчого і Технічного відділів Академії, на якому М. Яримович, співробітник Проєкту лету на місяць при федеральному уряді у Вашингтоні, зробив доповідь ілюстровану кінофільмом: „Плян лету людини на місяць". 28 грудня на засіданні Комісії для вивчення історії українсько-жидівських взаємин Л. Марголіна-Гансен зробила доповідь: „Соціологічний підхід до нормалізації українсько-жидівських взаємин".

Виставка присвячена Т. Осьмачці

Під час конференції пам'яті Т. Осьмачки, Музей-Архів УВАН у ЗТДА зробив експозицію рукописів, друкованих творів та ілюстративних матеріялів, зв'язаних з життям і творчостю поета. Серед цікавіших експонатів були: фотографії групи „Ланка" 20-х років (від п. Галини Білоус), обпалений примірник Осьмаччиного перекладу „Макбета", видання 1930 р., в багатьох місцях власноручно виправлений поетом і ним же подарований Музеєві, машинопис і макет нового видання Осьмаччиного перекладу Шекспіра у видавництві „На горі" (І. Костецького), фотографії похорону, зроблені Амалією Москаленко і Борисом Ржепецьким.

Підготовка збірника пам'яті Михайла Ветухова

Продовжується праця над підготовкою до друку Збірника пам'яті М. О. Ветухова. Збірник задуманий як спроба дати наукові матеріяли і спогади, що насвітлять інтелектуальне підложжя, на якому зросло покоління сучасників М. О. Ветухова, а статті і спогади характиризуватимуть Ветухова, як людину, ученого, організатора науки і громадського та політичного діяча. У відділі „З архіву Ветутхова" будуть поміщені його недруковані матеріяли. Склад редколегії Збірника: О. Архімович, В. Давиденко, Л. Дражевська, О. Оглоблін, Ю. Шевельов і М. Шлемкевич. Оголошено передплату на книжку; 5 дол без оправи і 6 дол. в оправі.

Музей-Архів УВАН у ЗДА

В грудні 1962 р. прийнято до музею 933 книжки, 331 періодичних видань, 38 одиниць ілюстративного матеріялу і різного — 59, разом 1361 одиниць. Всього за 1962 рік надійшло: книжок 2758, періодиків 6942, ілюстр. мат. 857, різного — 1732, разом 12.289 одиниць.

Важливіші надходження в грудні: книжкова частина бібліотеки І. Ф. Розгона, що складається з фахової і загальної літератури, всього 914 прим.; від П. Феденка з Німеччини, в додаток до раніше надісланих архівних матеріялів Євгена Чикаленка, одержано недруковані розділи Щоденника останнього та листування в двох пакунках. Також надійшли матеріяли від таких осіб: А. Варивода, І. Шевченко, М. Лабунька, О. та Ю. Перхоровичі, О. Підгайний, С. Гординський, В. Барагура, М. Понеділок, Л. Бачинський, І. Калинович, Л. Дражевська, П. Мегик, Г. Гордієнко, Ф. Онуфрійчук, Ю. Лавріненко, В. Давиденко, Г. Білоус, О. Архімович, В. Кедровський, В. Лесич, М. Фляк, И. Шварц, Ю. Максимчук, М. Галій, Л. Грицак, Я. Рудницький, Б. Ржепецький, родина проф. М. Рабія, С. Макаренко, Н. Сомко, В. Дорошенко, П. Потічний, І. Чорнокосинський, Д. Янковський, М. Петрівський, І. Коровицький, Д. Гуменна, Французенко, Е. Ґольдгаґен, В. Павловський, І. Замша, М. Томоруґ.

В грудні продовжувано каталогізацію українських книжок, виданих в Европі в рр. 1945—49. Описано 260 книжок, з початку року— 3,827, а від початку роботи в новому будинкові — 6,457,

Надходження до Фундації Академії в грудні 1962 р.

Митрофорний протоієрей Олександер Явтушенко і його дружина Єлисавета (Форт Вейн, Індіяна) надіслали на будинок Академії 200 долярів, написавши у листі, що це пожертва замість хрестів та вінків на незнані їм могили їх рідних, що померли в СССР в далеких таборах на засланні, загинули від голоду і були вбиті на війні.

Д-р Ганна Журко, в додаток до численних попередніх пожертв, надіслала ще 200 долярів в пам'ять доктора Максима Журка.

Проф. Д. Горняткевич склав пожертву 104 доляри. По 100 дол. надіслали: Ю. Лукащук (Ню Йорк), Д. Яценко (Ню Йорк) і М. Ю. Пожертви по 50 дол. А. Г. (Ню Йорк), Н. і Г. Гордієнки (Філядельфія), проф. М. Зайців (Нюарк), І. Панчук (Миш.). 40 дол. надіслав д-р Слободанюк (Па.). М. Стратієнко (Філядельфія) переказав Академії 36 дол., зібраних під час його іменин „замість подарунків". Пожертви по 25 дол.: К. Бачинський (Клівленд), І. Ваць (Філядельфія), В. Діберт (Бруклин), М. Леванісів (Н. Дж.), Р. Леґедза (Масс.), І. Лозенко (Нюарк), М. і О. Мельники (Сан Франсіско), Д-р М. Незд (Філядельфія), д-р Н. Пелехович (Ню Йорк), І. Праско (Мілвокі), В. Садівник (Н. Дж.), Л. Худяк (Ірвінґтон, Н. Дж.), Ю. Шевельов (Ню Йорк), В. Шиприкевич (Філядельфія).

Пожертви по 20 дол.: О. Діберт (Монтерей, Каліф.), В. Дячук (Ню Йорк), проф. І. Решетар (Сіяттл), Д. Фаріон (Парма, Огайо), П. і І. Шох (Ню Йорк). По 15 дол.: І. Бакало (Ню Йорк), проф. Є. Савицька (Каліф.), проф. В. Савицький (Каліф.).

Проф. М. Овченник (Миш.), надіслав 11 дол. Довголітній член Фундації Академії, М. Гринішак (Елізабет), Н. Дж.) надіслав свій черговий даток до Фундації 10 дол. з листом, в якому пише, що вже на пенсії і багато допомогти Академії не може, „але ту поміч, що даю, то щиро і з повним зрозумінням, що роблю добре діло... посилаю Вам і цього року десять долярів і буду засилати доки жити буду". Також надійшли пожертви по 10 дол від таких осіб: А. Білецький (Конн), Я. Білінський (Дел.), К. Бризгун (Торонто), з Ню Йорку — Ф. Бульбенко, д-р Я. Восвідка, І. Гасвський, Д. Горбай, С. Демідчук; Н. Дейчаківський (Клівленд), В. Дзюбинська (Шикаго), І. Дубровський (Вашингтон), М. Зінченко (Форт Вейн), Б. Іваницький (Дітройт), Митрополит Іларіон (Вінніпеґ), проф. К. Косенко (Ню Йорк), В. Котенко (Шикаго), Д. Кузик (Трентон), С. Кулик і Д. Кулинич (Ню Йорк), А. Леляк (Балтімор), Б. Лотоцький (Ню Йорк), Ю. Манастирський (Дітройт), Архиєпископ Михаїл (Торонто), В. Одинський (Ню Йорк), Є. Перейма (Дітройт), В. Сакалюк (Шикаго), О. Суховерський (Нюарк), В. Трембицький (Ню Йорк), О. Федорика (Н. Дж.), П. Шатун (Ню Йорк).

Родина Кресрів (Боффало) передала Академії свої чеки на суму 5.90 дол.,одержані від УНСоюзу як відсотки, з побажанням, щоб інші члени УНС зробили такі ж пожертви. Пожертви по 5 дол. надіслали: проф. Г. Вернадський (Ню Гейвен), Л. Гладчук (Йонкерс), В. Готц (Юта), П. Єрмоленко (Ню Йорк), П. Матула (Н. Дж.), Л. Полтава (Ню Йорк), С. Скремета (Конн.), о. І. Ткачук (Ню Йорк), С. і Н. Чорні (Ню Йорк), И. Чипак (Патерсон), П. Яримович. П. Сокіл (Клівленд) надіслав 3 дол.

Управа УВАН у ЗДА дякує всім жертводавцям, що своїми датками уможливлюють розгортання праці Академії.

Українська молодь Нюарку Лисенкові

У великому й широко описаному на сторінках преси Ювілейному концерті в честь Миколи Лисенка в Ню Йорку 9-го грудня 1962 р. активну участь узяв, разом із іншими хорами, нюарський хор „Трембіта", що в його рядах згуртувалось чимало місцевої молоді. Готуючись до того концерту, наша молодь виявила зразкову пильність і дисципліну, й за це належиться їй щире признання. Два тижні пізніше, 23-го грудня 1962 року, відбулася у Нюарку імпреза, що в ній знову ж таки наша многонадійна молодь віддала шану Батькові Української Музики „Вечором, присвяченим пам'яті Миколи Лисенка в 50-ліття Його смерти", що його фірмував Український Музичний Інститут у Нюарку. Цьому „Вечорові" хочемо присвятити кілька слів, наче в противагу доволі частим критичним голосам під адресою тут виростаючого українського покоління.

Шість студенток УМІ, всі з кляси проф. Галі Клим, виконали концертну частину „Вечора", що складалась із п'ятьох фортепіянових творів М. Лисенка. Виконано: ЕЛЕГІЯ ор. 41 (Ляриса Пташинська); Без тебе, Олесю (Олена Матіяш); Сюїта ор. 2 (Оксана Нагнибіда — Прелюдія, Марта Цибик — Куранта й Токата, Людмила Яковенко — Сарабанда й Ґавот, Ляриса Янів — Скерцо); Ґавот ор. 29 (Оксана Нагнибіда); 2-га Рапсодія ор. 18 (Марта Цибик.

Прослухати повищу програму було для слухачів подвійною приємністю. Акже так рідко маємо нагоду чути українську фортепіянову музику, а ще рідше фортепіянову музику М. Лисенка! З запертим віддихом присутні вслухувались у твори, де так виразно відчувається інтенція композитора досягнути двох цілей: задовільнити формальну стильовість композиції згідно з кращими зразками европейської музики і водночас заповнити її українським змістом, українською духовістю. Цю інтенцію зрозуміли й відчули юні виконавці та передали вдячним слухачам, що щиро оплескували їх продукції, виявляючи цим признання за труд, витривалість і посвяту.

В першій половині „вечора" проф. Галя Клим відчитала вміло підібрані уривки споминів Остапа М. Лисенка про свого великого Батька. В світлі цих споминів слухачі побачили виразно зарисовану сильветку композитора, як мистця, громадянина й людини. Незвичайно корисною для слухачів була дуже коротка й ядерна доповідь, що нею п. Галя впровадила присутніх у концертну частину „Вечора". Зворушливо прозвучало її звернення до своїх студенток-виконавців, що в ньому, м. ін., сказано, приблизно, таке: „Будьте горді, що вам припала честь своєю працею принести Миколі Лисенкові вінок, сплетений із його ж власних квітів. Дбайте, щоб ці квіти ніколи не зів'яли у ваших руках..." Ці слова були особливо на часі, бо із шістьох виконавців концертної програми аж чотири (О. Нагнибіда, М. Цибик, Л. Яковенко й Л. Янів) завершують в цьому році свою науку в рідній музичній школі.

Вечір, присвячений пам'яті Миколи Лисенка в Нюарку, був хвилюючим переживанням для виконавців і для слухачів; на жаль, цих останніх був невеликий гурт... Від них, від слухачів, хочеться сказати юним виконавцям і їхній невтомній учительці: Будьте горді!

М. Г.

Скрипковий реситаль Яра Ласовського

28-го грудня 1962 р. в Ню Йорку в приміщенні Літ. Мистецького Клюбу виступив на передодні закінчення виставки образів свого батька відомого мистця Володимира Ласовського, молодий скрипаль, Яро Ласовський зі своїм реситалем, з такою програмою: Бетговен - Соната ТД - дур, Тартіні Сон. Г - моль, Моцарт - Сон. А - моль, Чайковський - Романца, Фоменко - Розповідь бабусі, Сарасате - Серенада Аадалюза, Сенсас - Лебідь. Залю виповнила публіка, в чому значна частина була з нашого музичного світу, мистецтвознавці і співаки.

Яро Ласовський винятково талановитий скрипаль. В його грі тріюмфують абсолютна щирість і молодече захоплення музикою і своїм інструментом. Щось із Дон Кіхота, в тому найліпшому розумінні, вбачаємо в особі цього музики, який, озброєний своєю улюбленою скрипкою, з почуттям свойого призначення вступає в царину музики як у світ, побіч якого інші світи не можуть існувати. І це почуття дає йому ті крила, на яких він спромагається літати високо, не дивлячись на деякі, незначні недомагання в техніці, які напевно незабаром зовсім усуне.

Своїм реситалем Ласовський показав і переконав слухачів у тому, що ось тут, на їхніх очах, оформлюється скрипаль-віртуоз найвищої кляси. Основна риса блискучого таланту Ласовського, — це суто індивідуальне забарвлення в інтерпретації виконуваних творів. Процес кристалізації інтерпретаційних своєрідностей у скрипаля сягнув таких меж, що його мистецьке „завтра", треба надіятися, здійснить мрії кожного віртуоза.

Техніка його лівої руки обґрунтована дуже добре. При дальшій праці можна чекати в тому ще більших успіхів. Права рука (смичкова техніка) в переході до блискучої. Його тон повний, м'ягкий і приємний, закрашений чистим „вібрато". Динаміка розвивається в правильному напрямі.

Був дуже добрий музичний супровід проф. Чічки Андрієнко — гнучкий і добре вивчений. На супроводі менше було знати поспішність, з якою готувалося цей виступ і який в більшій мірі обтяжив скрипаля деякими недоліками у виконанні.

Реситаль Яра Ласовського створив у слухача враження, що віртуоз відкрив в цьому реситалі всі двері до свойого музичного вівтаря і при ньому виповівся перед слухачем щиро і просто з усього, що відчуває і чим хвилюється його мистецька душа.

Тому то з почуттям зворушення покидав слухач залю концерту, бо в ній скрипаль склав йому, якось так підсвідомо обіт, досягти в своїй музичній мандрівці, вже в скорому завтра, вимріяні вершини.

Олег Стратичук

„Лемківські Вечірки" у Вотервліті, Н. Й.

2-го грудня м. р. Амат. Гурток при Відділі Оборони Лемківщини з Пасейку, Н. Дж., відограв на свойому виїзді у Вотервліті, Н. Й., виставку „Лемківські Вечірки".

Імпрезу треба зачислити до найбільш успішних в окрузі Коговс, Трой, зокрема у самому місті Вотервліт, в якому українська громада, поза малими винятками, складається з лемків. І цим разом лемки таки дописали. Мабуть перший раз в залі місц. гр. катол. церкви забракло місця. І мабуть ніхто з присутніх не жалів утраченого часу. Бо ж і гості з Пасейку вив'язались вміло зі свойого завдання. Ніхто ж не вимагає від амат. гуртка, чогось надзвичайного. А може воно й добре, що оцю виставку вивели не професійні артисти, а таки, колишні жителі Лемківщини, лемки.

Нічого штучного, підробленого в обстановці сцени, що зображала лемківську „хижу", нічого штучного у грі, у співах чи у танках. Оця, природність гри на сцені полонила глядача на залі, перенесла його в оті зелені Карпати, до тієї „хижи", яку деякі з присутніх лемків покидали сорок років тому.

В моментах здавалось, що глядач бере активну участь в отих вечірках, які гості з Пасейку виводили на сцені. Цеж бо незабуті, старі лемківські звичаї, дорогі, святі для кождого лемка. І лемко гордий на оті звичаї. Не диво, що так щиро й тепло присутні на залі реагували на кождий дотеп., а навіть на поодинокі слова, висказані твердим лемківським акцентом на сцені.

Передостання пісня „На чужині", якою ця гарна імпреза повинна закінчитись, зробила на присутніх більше враження, як не одная з високо-патріотичних промов на наших національних святах. Ота пісня пригадала кождому трагедій Лемківщини, лемків та цілого українського народу.

І за це членам амат. гуртка з Пасейку та режисерові п. Ю. Котляреві належиться подяка від громади Вотервліту, Коговс і Трой, а місцевому Відділові Обор. Лемківщини та усім, що причинилися до більшого успіху цієї імпрези признання за підготовку цієї імпрези на місці.

Р. М.

● Вертаючись з Східнього Берліну до Москви Нікіта Хрущов зупинився в Ґдині та мав там з польським комуністичним ватажком Владиславом Ґомулкою ще одну, „пращальну", розмову, що тривала 20 хвилин. Вони підводили підсумки східньо - берлінського комуністичного збіговиська, на якому вони обидва були приявні, поміж 2 500 делеґатами з 70-х різних країн.

ПОМЕР СТЕПАН БРИҐІДЕР

Степан Бриґідер довголітній член Братства св. Володимира в Ню Йорку, Відділ 130 УНСоюзу, помер в неділю по довгій недузі, проживши 79 років. Покійний народився в Малошівці, повіт Тернопіль, Західня Україна. Похорон відбувся в середу 30-го січня з похоронного заведення П. Яреми до церкви св. Володимира на долині міста (11-та вулиця), а звідтам на цвинтар Оливна Гора.

ПОМЕР СТЕФАН САХАРНОВСЬКИЙ

Стефан Сахарновський помер у Мілвіллі, Н. Дж., і його похорон відбувся 14-го січня з церкви св. Петра і Павла на церковний цвинтар. Похоронив Покійного о. Александер Царик, місцевий парох, який у своїй промові говорив про заслуги покійного для парафії.

Покійний народився 1877 р. в Боберці, повіт Турка, Західня Україна. В 1903 р. прибув до ЗДА і в 1910 р. одружився з Фанни Соган в Бервіку, Па. Від 1926 р. жив із родиною у Мілвіллі, Н. Дж. Полишив у смутку дружину, три доньки і п'ятьох синів та 11 внуків.

НА БЕРЕГАХ САЛҐІРА

Ця річка бере свій початок в Криму, в районі гори Чатир-Даг.

Вирує й піниться потік, спадаючи вниз по вапнякових терасах, хоче швидше вирватись на степове привілля.

Ні глибиною, ні шириною непримітний Салгір — звичайна гірська річка. Та дорогий він серцю як свідок легендарної минувшини рідного краю. У давнину в долині Салгіру шуміла густа діброва. Кажуть, що зупинялись в ній запорожці, коли йшли на султана турецького. Про це нагадує споруджений тут пам'ятник Богданові Хмельницькому.

Є ще в долині дуби-велетні, яким по п'ятьсот, а то й більше років. Стовбури їх грубі, масивні, ніби відлиті з чавуну, міцно вросли в землю.

ТАРЗАН, ч. 4976. Презервер вияснив...

"YOU HAVE PERHAPS NOTICED THAT MY SUBJECTS AND I SEEM QUITE YOUNG?" ASKED THE KYANITE LEADER.

TARZAN NODDED. "YOU ALL LOOK AROUND TWENTY." THE KING SMILED AND ROSE FROM HIS CHAIR.

"AND NOW I WILL SHOW YOU WHY I AM CALLED THE PRESERVER-- FOR NOT ONE OF US IS UNDER SEVENTY YEARS OLD!"

— Ви вже, можливо, завважали, що мої піддані і я сам виглядаємо дуже молодо? — питався провідник кянайтів.

Тарзан притакнув. — Всі ви виглядаєте так на 20. Король сміявся і встав з свого крісла.

— А тепер я вам покажу, чому мене називають „Презервером"... Бо ніхто з нас не є молодший від 70-ох років!